

Spondylos (Spondylosis deformans)

Merja Granlund i Västerås har en schäfer som fick ont i ryggen och tappade muskelmassa i rygg och lår. Undersökningar visade på bryggor mellan ryggkotorna. Veterinär OLE FRYKMAN redogör för vad spondylos är och hur bensporrar kan utvecklas till bryggor av ben mellan ryggkotorna.

Spondylos (från grekiskans ord för kota) är ett degenerativt (försämrande) tillstånd i ryggkotorna som förekommer hos hund och katt. Spondylos kännetecknas av att det bildas nytt ben, bensporrar (osteofyter*), runt om på framkanten och bakkanten av kotorna i anslutning till deras ändplattor. Det kan utvecklas antingen enbart bensporrar eller hela benbryggor. Bensporrar kan utvecklas vid ett eller flera utrymmen mellan kotkropparna och de disker av brosk som finns mellan ryggkotorna och som underlättar böjning av ryggraden. Bensporrarna kan överbrygga, eller nästan helt överbrygga, utrymmet mellan kotkropparna. Försämringar i disken ger en reaktion i vävnaden som dock inte är en inflammation. Vid spondylos reagerar benvävnaden i kotkroppen på broskdiskens vävnadsförändring genom att producera bensporrar. Den bindvävsartade (fibrösa) kapsel som omger disken försämras och det bildas sprickor i disken. Den minskar i storlek och förlorar dessutom sina biomekaniska egenskaper. Detta leder i sin tur till att stabiliteten mellan kotorna minskar. Utveckling av spondylos enligt ovanstående förlopp benämns ibland som Typ A. Detta för att skilja det från det tillstånd, Typ B, som drabbar rasen boxer och som är ärftlig.

Förekomst

Förekomsten av och storleken på kotkropparnas bensporrar ökar med stigande ålder hos hunden. Hundar av alla raser kan drabbas, men spondylos förekommer oftare hos större hundraser. Tillståndet är ganska ovanligt hos de dvärgväxta raserna. Oftast drabbas den bakre brösttryggen, ländryggen och övergången mellan ländrygg och kors. Eftersom dessa delar av ryggraden har stor rörlighet så spelar dynamiska och mekaniska faktorer troligen en roll i bildningen av bensporrar. Hos hund är spondylos ovanlig i halsryggen och i främre brösttryggen. Hos katt däremot förekommer spondylos oftast vid sjunde till åttonde bröstkotan.

Symtom

För de flesta drabbade djur har spondylos ingen betydelse. Det är ovanligt att nybildningen av ben omfattar ryggmärgen eller dess nervutträde (nervrotsutträde) och att nybildningen av ben därmed skulle ge ett tryck på ryggmärg eller nervrotsutträde. Det kan dock förekomma och hos djur med denna påverkan beror symtomen på var i ryggraden förändringen sitter. Den kan omfatta ryggsmärta, rörelsestörning, stelhet och/eller varierande grad av neurologiska bortfallssymtom (försämrade nervsignaler till muskulaturen som kan ge till exempel förlamade muskler). Innan djurets smärta förklaras med spondylos bör veterinären undersöka och utesluta

- annan ryggmärgssjukdom
- sjukdomar i perifera nervsystemet
- andra orsaker till smärta från ryggraden.

Man har noterat att djur där bensporrar på kotkroppen brutits loss känner smärta eller haltar.

“Boxerspondylos”, Typ B

Denna form av spondylos är mycket vanlig hos boxer. I stora undersökningar från flera länder har det visat sig att 55–90 procent av individerna mellan 12–24 månader och 92–100 procent av individerna över 24 månader har utvecklad spondylos. Dessutom är risken större att tikar eller hundar med höftledsdysplasi drabbas. Symtombilden påminner mycket om den som kan ses vid spondylos Typ A. Hundar med boxerspondylos” kan vara stela i ryggen och visa otydliga tecken på smärta, tillbakabildning av muskler i “rygg och bakdel samt rörelsestörningar. Bland annat i Norge har man inlett avelsprogram för att bekämpa sjukdomen.

Diagnos

Diagnosen spondylos ställs vanligtvis med hjälp av en röntgenundersökning av ryggen. På röntgenbilder tagna från djurets sida kan man se bensporrar på undersidan av kotkroppen som tyder på spondylos vid en eller flera diskspalter. På röntgenbilder tagna när djuret ligger på rygg syns bensporrar på sidan av kotkroppen. I ett tidigt skede av sjukdomen syns små, krokliknande bildningar vid kotans/kotornas främre respektive bakre ändplatta. Senare har dessa osteofyter ett böjt, näbbliknande utseende med mjukt rundade undre och sidliga ytor. Osteofyterna varierar i storlek – från små bensporrar till sådana som täcker större delen av kotans undre yta. Bensporrar från en angränsande kota kan bidra till att diskspalten helt överbryggas. Som tidigare beskrivits utvecklas osteofyter oftast runt de undre och sidliga kanterna på kotornas ändplattor. De osteofyter som syns på röntgenbilder tagna från djurets sida kan ibland tyckas sträcka sig in i kotkanalen. Dessa osteofyter sitter vanligtvis i området utanför kotkanalen. Kraftig produktion av osteofyter på kotkroppens sida och med sträckning uppåt, kan dock påverka och ge tryck vid nervrotsutträdena vid de platser mellan kotkropparna där nerverna passerar ut från ryggraden. Ben kan bildas i den ibland kraftiga bindväv som utvecklas mellan osteofyter under utveckling. Det kan förefalla som om benet ligger utan någon kontakt med kotkropparna. Dessa till synes fria benfragment förekommer vanligtvis på undersidan om diskspalten. Senare kan de eventuellt förenas med den pågående utvecklingen av osteofyter. Benfragmenten kan vid en radiologisk undersökning (till exempel röntgen) se ut som frakturerade osteofyter, men i själva verket är de inte orsakade av en skada. På en röntgenprojektion från sidan måste osteofyter skiljas från förkalkat diskmaterial. Instabilitet mellan närliggande kotor kan också bero på

- kotfrakturer eller luxationer (rubbningar av ledytorna)
- infektion i diskspalten
- medfödda missbildningar i kotorna och
- kirurgi som diskevakuering (disken tas bort).

Detta kan i sin tur leda till utveckling av osteofyter på kotkroppen. Termen spondylos används dock för att definiera bildningen av osteofyter på kotkroppen som en följd av diskförsämring och instabilitet (Typ A) eller "boxerspondylos" (Typ B). Diskbräck kan uppträda i samma område som spondylos och leda till tryck på ryggmärgen. Det är nödvändigt att använda myelografi** eller avancerad bilddiagnostik som datoriserad skiktröntgen (CT = datortomografi) eller magnetisk resonanstomografi (MRI) för att avgöra om det är diskbräck eller en utbredd utveckling av osteofyter som trycker på ryggmärg eller nervrot.

Behandling

Spondylos är sällan orsaken till sammanpressning av eller tryck på ryggmärgen. Skulle dock ett tryck på ryggmärgen eller en inklämning av en nervrot påvisas hos ett djur med neurologiska bortfallssymtom, kan en kirurgisk åtgärd ge en förbättring av djurets tillstånd. Hos djur med tecken på smärta och där man misstänker tryck på en nervrot till följd av produktionen av osteofyter kan det vara motiverat med smärtlindring. De flesta djur påverkas inte av utvecklingen av spondylos och behandling är oftast inte nödvändig.

Ole Frykman

Överveterinär OLE FRYKMAN arbetar vid Regiondjursjukhuset Strömsholm.

Fotnot

* osteofyt = benpålagring, godartat benutskott som bildas från benhinnan.

** myelografi = kontraströntgenundersökning av ryggkanalen och ryggmärgen.